Beschouwing maatschappelijke meerwaarde buitenzwembaden gemeente Roerdalen

De buitenzwembaden zijn niet 'slechts' een bad met water waarin verkoeling kan worden gezocht. Zoals uit de businesscases van de stichtingen valt te op te maken vormen zij tijdens het zwemseizoen een plek om te ontmoeten, te spelen, te ontdekken en te bewegen. Deze maatschappelijke meerwaarde is moeilijk in harde cijfers uit te drukken. Dat maakt de afweging tussen enerzijds de kosten van het openhouden van de buitenzwembaden en anderzijds de bijdrage aan maatschappelijke speerpunten niet eenvoudig. Daarom heeft met team Samenleving een nadere beschouwing plaatsgevonden van de maatschappelijke weerwaarde van de buitenzwembaden.

<u>Uitgangspunten / constateringen</u>
De beschouwing start met de beschikbare informatie op het gebied van gezondheid, bewegen en financiën op een rij te zetten. Daaruit volgt dat:

1. *De gezondheidsachterstanden in de gemeente nemen toe*

- Van de volwassen inwoners voldoet slechts 39,4% aan de landelijke beweegrichtlijn (Gezondheidsmonitor volwassenen, 2022). Dit is ruim 5% lager in vergelijking met andere kleine, niet stedelijke gemeenten. Roerdalen scoort daarnaast lager dan in 2020.
- Het advies voor jongeren is om elke dag minimaal een uur te bewegen. Slechts 19% van de jeugdigen (leerjaar 2 en 4, Gezondheidsmonitor jeugd, 2023) beweegt dagelijks minstens 1 uur.
- De motoriek van kinderen gaat achteruit (Mulier Instituut, 2023). Hoewel er weinig objectieve gegevens voorhanden zijn, wordt geconstateerd dat steeds minder kinderen voldoende bewegen, steeds minder kinderen buiten spelen en dat er een toename is in schermtijd en zitgedrag.
- Slechts 30% van de jongvolwassenen 16-25 (Gezondheidsmonitor jongvolwassenen 2024) beweegt elke dag minimaal een half uur.
- Het aantal jongeren dat hun gezondheid als goed ervaart ligt in Roerdalen lager dan de regio (leerjaar 2 en 4, Gezondheidsmonitor jeugd, 2023).
- Het aantal jongeren én volwassenen met overgewicht neemt de laatste jaren toe.
- Hetzelfde geldt voor psychische klachten en eenzaamheid onder volwassenen. Roerdalen scoort beduidend hoger dan vergelijkbare gemeenten.

2. *Jongeren hebben behoefte aan meer faciliteiten*

- Vanuit de kampvuursessies en de enquête Jongeren in Roerdalen (2024) is naar voren gekomen dat jongeren (10 -23 jaar) behoefte hebben aan meer faciliteiten
- Veel jongeren geven aan dat er te weinig speelplekken en vrij toegankelijke ontmoetingsplekken zijn in de dorpen.
- Er is een duidelijke behoefte aan meer activiteiten en evenementen om de jeugd te betrekken en actief te houden.

3. *Het aantal gezinnen dat financieel krap zit is relatief hoog*

- In Roerdalen zien we dat er best wat gezinnen zijn die financieel krap zitten. Cijfers van Stichting Leergeld laten zien dat veel kinderen via hen zwemles volgen, maar dat gebeurt voornamelijk bij Feel Fit Center in Melick. Daarnaast wordt er ook bijgedragen in abonnementskosten. Buitenzwembaden zijn goedkoper en toegankelijker, zeker in de zomer. Voor veel gezinnen is het echt een laagdrempelige manier om samen te ontspannen.
- Gezinnen die in de zomer vanwege financiële redenen niet op vakantie kunnen zijn aangewezen op de buitenzwembaden.

4. *De zwemvaardigheid van kinderen en jongeren verslechtert*

- Uit onderzoek van Mulier Instituut (2024) blijkt dat steeds meer kinderen geen zwemdiploma hebben. Dit is mede een gevolg van het afschaffen van het schoolzwemmen.

- Kinderen en jongeren zijn na het behalen van hun zwemdiploma steeds minder actief in zwemwater. Het gaat in dit geval dus ook om veiligheid en zelfredzaamheid.

5. *Er ontstaan steeds meer initiatieven vanuit de samenleving*
- Er zijn steeds meer voorbeelden van inwoners die verantwoordelijkheid willen nemen als ze steun voelen van de gemeente (Samen Doen). Dit zijn bijvoorbeeld speeltuinen waar inwoners vaker het beheer overnemen.

<u>Visie op het sociaal domein</u>
Een aantal jaar geleden is binnen het sociaal domein een beweging in gang gezet. Een beweging waarbij steviger wordt ingezet op het versterken van de sociale basis. Een van de pijlers is het zorgen voor toegang tot laagdrempelige voorzieningen dichtbij huis. Dit raakt ook voorzieningen om te kunnen bewegen, spelen en ontmoeten. Oftewel, iedereen moet kunnen meedoen.

Bestaanszekerheid is een van de drie speerpunten in de programmabegroting van 2025 en in het huidige coalitieakkoord. Hierbij gaat het over mee kunnen doen in de samenleving en het vinden van rust en ruimte om je als mens te ontwikkelen. Bestaanszekerheid is inmiddels als opgave vastgesteld, waar we als gemeenschap en gemeente samen voor aan de lat staan.

Tegelijkertijd hebben we als gemeente steeds meer oog voor de samenwerking en rolverdeling tussen inwoners en de gemeente. Hierbij gaat het om Samen Doen. De gemeenschap zorgt er steeds vaker voor dat maatschappelijke voorzieningen en activiteiten bestaan, waarbij de gemeente faciliteert.

Deze koers en visie raken de toekomst van de buitenzwembaden in Montfort en Vlodrop, waarbij het beheer en exploitatie (mogelijk) bij stichtingen landt.

<u>Koppeling (lokaal) beleid</u>
Allereerst beleid op het gebied van gezondheid en sociale basis:
- Coalitieakkoord. Sociale cohesie, armoedebestrijding en sport en bewegen komen hierin terug.
- Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), waarin preventie centraal staat. Bewegen en ontmoeten gaan als rode draad door het akkoord om aan zowel de fysieke als de mentale gezondheid te werken.
- Beweegakkoord. Hierbij gaat het om het vergroten van het aantal inwoners dat voldoende sport en beweegt.
- Meerjarige agenda bestaanszekerheid, waarin het vergroten van kansen voor financieel kwetsbare inwoners centraal staat.
- Daarnaast gaat het over Samen Doen. Onze inwoners vinden het belangrijk om in eigen omgeving een (buiten)zwemvoorziening te hebben. Wanneer inwoners zelf initiatief en verantwoordelijkheid willen nemen en ons vragen mee te doen (faciliteren), is dat een voorbeeld van Samen Doen.

Het behoud van de buitenzwembaden draagt bij aan een aantal beleidsdoelen:
- Roerdalen is een fijne plek voor inwoners van 0 tot 100+ om te leven, wonen en werken.
- Opgroeien en opvoeden in een kansrijk Roerdalen. Het bezoeken van (laagdrempelige) activiteiten draagt bij aan de ontplooiing van jongeren.
- Iedereen de kans bieden om mee te doen. Hierbij gaat het om gelijke kansen en inclusie.
- Terugdringen van gezondheidsachterstanden en het bevorderen van fysieke en mentale gezondheid.
- Het vergroten van het aantal inwoners dat voldoende beweegt.
- Sociale verbondenheid in de dorpen te versterken.

Alternatieven

Het is belangrijk om naar het totaal aan voorzieningen te kijken in Roerdalen. De mogelijkheden om in of rondom de eigen kern te bewegen staan onder druk. Als er voldoende beweegactiviteiten zijn of georganiseerd worden dan hoeft het openhouden van de buitenzwembaden niet doorslaggevend te zijn. Dit neemt niet weg dat zwemmen de vorm van beweging is die in de zomer natuurlijk bovenaan staat. Waarschijnlijk gaan kinderen en jongeren in de zomer als het heel warm is minder snel andere beweegactiviteiten beoefenen. Het bezoeken van speeltuinen of parken is dan minder in trek.

Binnenbad in de gemeente

- Feel Fit Center in Melick. Vanwege de ruime bezetting van het bad zijn de mogelijkheden om recreatief te zwemmen echter beperkt.

Buitenbaden in de regio

- Weerderhof in Linne. Afstand vanaf Montfort 5 km en Vlodrop 11 km. Dit betreft een kleinschalig zwembad met speeltuin.
- Eurobad Maasbracht. Afstand vanaf Montfort 6 km en Vlodrop 15 km. Dit betreft een complex met meerdere buitenbaden.
- Roerdomp in Roermond. Afstand vanaf Montfort 13 km en Vlodrop 12 km. Dit betreft een complex met binnen- en buitenbaden.
- Amici Beach/Effelder WaldSee in Wassenberg. Afstand vanaf Montfort 12 km en Vlodrop 2,5 km. Dit betreft een natuurplas in plaats van een zwembad.

Deze afstanden zijn per auto prima overbrugbaar. Met de fiets zijn de mogelijkheden echter beperkt, met name voor kinderen en jongeren wanneer hun ouders/verzorgers niet beschikbaar en aanwezig zijn.

Getracht is om een verdere objectiveringsslag uit te voeren op dit onderdeel. Helaas zijn geen richtlijnen beschikbaar waaruit volgt hoe ver mensen bereid zijn om te rijden naar een (buiten)zwembad voor recreatieve doeleinden. Hierover is contact geweest met het Mulier Instituut, de Vereniging Sport en Gemeenten en Bureau Negen.

Maatschappelijke impact zwembaden

Het is lastig om de maatschappelijke impact te meten die rechtstreeks te herleiden is naar het voortbestaan van de buitenzwembaden, zeker op korte termijn. Daarom is het belangrijk om naar de effecten op langere termijn te kijken. Het gaat dan om leefbaarheid in kernen, sociale cohesie, bestaanszekerheid en gezondheid.

Bij overdracht aan een stichting wordt er een groot beroep gedaan op vrijwilligers. Vrijwilligerswerk vergroot de sociale cohesie in gebieden (buurt/wijk/gemeente). Het helpt een ondersteunend netwerk of sociaal 'vangnet' op te bouwen en een gevoel van 'samenheid' in een community (buurt/wijk/gemeente etc.) te creëren. Goed doen is ook een effectieve manier om nieuwe mensen te ontmoeten, vrienden te maken of sociale eenzaamheid te voorkomen of verminderen (NLvoorelkaar, 2025). Op het moment dat er een sterk netwerk van vrijwilligers aanwezig is worden andere initiatieven in de gemeenschap die een gezamenlijke inspanning vragen mogelijk versterkt.

Voor jong en oud zijn de buitenzwembaden een geschikte plek om in het zwemseizoen te bewegen en elkaar te ontmoeten. Dit draagt bij aan de fysieke, mentale, sociale en cognitieve gezondheid. Mentale gezondheid is een belangrijke voorwaarde om gezond te leven en gezond op te groeien. Psychische klachten vinden vaak hun oorsprong op jonge leeftijd. Bijna twee derde van de psychische aandoeningen begint voor de leeftijd van 25 jaar. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat beweging zorgt voor meer energie, minder stress en een betere mentale gezondheid in het algemeen.

Zwemmen is een laagdrempelige vorm van bewegen, bijvoorbeeld voor inwoners met overgewicht. Deze vorm van bewegen is minder belastend voor het lichaam. Het komt erop neer dat het voor jong en oud een geschikte beweegactiviteit is.

Dit onderwerp raakt kwetsbare gezinnen, zeker degenen met een laag inkomen. Voor deze groep zijn buitenzwembaden een betaalbare manier om te ontspannen, bewegen en samen te komen. Vooral in de zomer als vakanties (financieel) niet haalbaar zijn. Buitenzwembaden bieden een kans voor gezinnen om even te ontsnappen aan de dagelijkse stress en toch iets leuks te doen. Het voorkomt ook dat mensen in een sociaal isolement raken, hetgeen weer bijdraagt aan meer verbondenheid in de buurt.

<u>Bezoekersaantallen</u>
Uit de jaaroverzichten van Stichting ’t Sweeltje volgt een bezoekersaantal (entree) in 2023 van 3.267 en in 2024 van 3.920. Deelnemers aan activiteiten (Bewegen in Water, Peuterzwemmen en Discozwemmen) bedragen 122 in 2023 en 916 in 2024.

Uit het jaaroverzicht van Stichting ’t Ploensjbad volgt een bezoekersaantal (entree) van 1.394 in 2024.

<u>Mogelijke maatschappelijke effecten als de buitenzwembaden sluiten</u>
- Minder laagdrempelig beweegaanbod in de buurt zorgt mogelijk voor een lagere beweegdeelname onder alle leeftijden. In dit geval specifiek in de zomerperiode, waarin overige activiteiten in het sport- en verenigingsleven vaak stil liggen.
- Het sluiten van de buitenzwembaden leidt mogelijk tot minder leefbaarheid in de kernen.
- Minder ontmoeting leidt mogelijk tot minder samenhang en sociale cohesie. Zeker voor kinderen en jongeren is dit in de zomerperiode relevant.
- Voor gezinnen met een smalle beurs zijn er minder voorzieningen waarvan ze in de zomerperiode gebruik kunnen maken. Inwoners die niet beschikken over vervoer kunnen niet of minder vaak buiten zwemmen. Dat geldt ook voor inwoners die thuis geen mogelijkheid hebben om een zwembad te plaatsen om verkoeling te zoeken.
- De zwemvaardigheid van kinderen en jongeren neemt mogelijk verder af.
- Het is echter niet mogelijk om deze effecten direct te herleiden aan het behouden of sluiten van de buitenbaden.